

ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ

ВИДУЛ ФИНГАР

chitanka.info

ВИДУЛ ФИНГАР^[0]

Фингар е една от най-оригиналните личности между поетите на Острова. Оригинален е не толкова като поет, а като човек на живота, обществен деец, оратор и публицист — дългогодишен редактор на *Преврат*^[1], Фингар е един от ония редки хора, които се осмеляват да говорят каквото мислят и чувствуват и, главно, както го мислят и чувствуват. Последното е много по-голяма рядкост и резултат на по-голямо съзнание, отколкото се изисква за първото. С първото се дава дан на задълженията на всеки обществен деец — со второто се изпълнява дълг пред собствената съвест. Че с него се подчертава уважението към истината, която може да бъде не рядко во вреда на делото, на което служи тая истина. „Аз съм борец за истината и малко ща да знам кому служи и кому ще послужи тя!“ — се провиква той в една от своите знаменити статии за сената: „Вие може би искате истини, които понасят томува или ономува — това не е моя работа. Старото изречение, че за всяка истина трябва магаре, на което тя да може да влезе в Иерусалим, е едно старо изречение и нищо повече. Едно време негли ще са били нужни магарета за известни истини или истини за известни магарета! Сега истината не се нуждае ни от едните, ни от другите; истината се нуждае от хора, които не се боят да я казват и да се борят за нея — за самата истина — и както те сами я чувствуват, а не както тя е регистрирана в еди-кой си кодекс. Аз, живия човек, съм по-ценен кодекс от мъртвите книги; и искам насреща си жив човек, с неговата истина да се боря, а не с книжен червей.“ От такива думи мирише май на анархизъм. Утре от други думи ще вей друго, съвсем противоположно; вдругиден трето и т.н. Явлението е

друго, впечатлението друго, мисълта и тя друга. Че това на какво прилича? — ще запита не един. Това е да бъдеш искрен към истината. Интерес на тогова или оногова не е интереса на истината — а само интерес на тогова и оногова. Ако Фингар би бил държавник, и аз ще го обвиня. Държавника е система, мислителя метода, дееца чувство. Особено — ако той е с темперамент на поет, на барометър, на глашатай, а не регулатор. Такива хора не са верни съпрузи на една идея — и казват си това, защото са искрени — и защото знаят много добре колко верни са ония, които проглушават хорските уши за верност, а скрито изменяват и на идеи, и на съпруги. „Аз не съм записан в списъците на никоя партия, но гласувам, защото — не само защото ме има в избирателния списък, но е записано в разума ми на свободен гражданин като дълг и воля, а не предписания от закона. И запрещавам на синът си да вряка по улиците, преди да има квитанция от бирника и избирателна карта в ръка. Преди тестото да е втасало, от него месят хляб само слабоумните. Студенти и социалистически дечурлига! Добийте пълнолетие в главите, самостоятелност в джеба и волята — и не посягайте дотогаз на самостоятелността и волята на ония, които ги имат по право и — избирателна карта!“ Това е откъс от една статия в *Преврат* по повод манифестациите против главореза Стефа^[2]. В друг номер на същия журнал пак той пише: „Какви сте вие граждани, които оставяте правата ви да висят на клечка? Иде време и аз да кажа: «Младежта ще умие лицето ни! Нейното безумие ще ни докара умът. Те трябва да родят, които са го родили. Или вие ще кажете като Христа според новия превод на евангелието: „Истина, истина ви казвам, малко ме е еня!“ „И още веднаж, след година: „Камбаните бият. Носят мъртвец към гроба. Кой? Какъв? — Онзи, който беше жив, когато воювахме за свободата на родния край — онзи, който умре, когато я извоювахме, и се въвоня в ръцете на сганта: борческия, творческия дух! По-скоро го заравяйте, за да може да оживей в нас надеждата — че той някога ще възкръсне. Да живей младежта, в душите на която той ще възкръсне!“ Днес: „Да живей народа!“ Утре: „Трепете тая сган от нищожници!“ Днес: „Аз се гордея, че съм гражданин на тая страна!“ Утре: „Слабоумници! Безволни твари! Благословен да бъде онзи, който посегне и с ръката на яката си воля ви свие юздите — да ви вкара в пътя. Но, ще кажете, той е крив път. И то е верно. А де вашия, правия? По-добре е да вървите по крив, отколкото по никакъв. Но — ще

пропаднете? Че каква от непропадането ви? В джендема, безволно, непотребно племе!“ Неговото чувство е с твърде голям регистър и мисълта му играй на него най-разнообразни мелодии, най-тихи и най-бурни, отчаени. На 26 май 1883^[3] редакцията на *Преврат* биде блокирана от улична сган, възбудена и подбудена с вонлива ракия в домът на самия министър-председател Стефа, разбива врати и прозорци, хваща за яката Фингара, измъква го на улицата и го притъпква под тежките си крака... Никого друго не закачат от редакцията, макар, случайно, всички да са били там. Само на Войдана^[4] един чомагаш опва ухото, не толкова деликатно, и извиква: „Глас народен — глас божий!“ Именно това изречение е било заглавието на статията от Фингар во вчерашния брой на *Преврат*, в която статия се е предупреждавал тирана от гласът на народа... Но гласът на народа действително се чул на другия ден. Погребението е било нещо нечувано — знамена на разни дружества безчет, речи безброй, викове безкрай. И най-накрая полиция и войска. И сетне кръв. И още по-сетне, на другата сутрина, 18 май^[5], тирана биде натирен от власт. Известен е края му: съсичат го като псе, сред улицата. Глас народен — воля божия — отмъщение безчовечно! И защо смъкнаха тирана? За да тиранят други. Да се изпълни казаното от пророка: „Навреме си иди. Дай възможност и други да си покажат злата воля, и оправдай себе си чрез тях.“

Ще минат години и всичко ще се забрави. Живота ще се утеши с историята — там... ще се отбележи кой е прав, кой крив. Т.е. живата истина ще стане уталожена книжна лъжа. Съчинението ще се съкрати до съдържанието си, до най-неинтересното нещо в едно съчинение. И онова, което на времето си не е имало никакво или почти никакво значение, ще възкръсне за живот: не бозна какъв, но все пак живот. От нещата, които ще възкръснат, след смъртта на твореца им, са и съчиненията на Фингара, от тях на първо място стихотворенията му, сбрани в една малка книжка и печатани в 1893, десет години след смъртта му. Преди това са сбрани и издадени два тома негови фейлетони и политически хроники. Онова, което беше тъй навреме в живота, се показва лишно след смъртта; и обратно — на стиховете му, лишните в живота, смъртта повиши курса им: сега те се четат и пречат, а много знаят и наизуст. Само четири от тях аз намерих за възможно да преведа, и то четвъртото с променено (побългарено) име

На Шипка, в което се оплаква паметта на загиналите борци за свобода. Побългарих само заглавието, за да помогна с това на читателя по-лесно да проумее и почувствува текста, доведен така по-близо до оплакваните борци и тяхната следсмъртна съдба, буквално същата съдба на нашите от никого неоплаквани борци, заспали вечен сън в черната земя и памет на хората. Патриотически стихотворения, а понякога и не само те, не могат да се проумеят иначе от чужди читатели, освен ако чрез нещо външно не се поставят близо до чувството на чуждите четци, чрез свойствени там асоциации. За другите три песни това не бе нужно, тъй като са на по-обща теми, поразбрани за всякакъв четец. *При гроба на убития другар* се отнася за Ракита, талантлив поет и фейлетонист, чийто живот покоси мерзка партизанска разправа, пак на основа на „глас народен — глас божий“. Естетическа оценка на песните на Фингар не е правена; за такива няма какво да бележа и аз. Нека тях ги цени непосредствено чувството на читателя. Ще упомена само, че те се отличават от обикновените патриотически песни по простота на изрази и по основния си елегичен тон.

Особено много песни от Фингара има по тъй наречените народни песнопойки, които на Острова и до днес са най-обични книги на войниците и простолюдието. Любопитно е, че в тия песнопойки — 114 на брой, не смятайки препечатваните — няма песни ни от един съвременен поет. Да би съдил човек по тях, ще дойде до истината, че *народа* на Острова на блажените умствено и душевно и до днес седи, все още по турски, на оная черга, на която е седял в дните на робството, и че той живее во факти и представления отдавна вече нямащи нищо общо с днешния свободен живот. Любопитно ще е да се познае причината на това и да се види защо, когато днешните поети на Острова се катерят по планините на културата, там долу народа (а с него и 9/10 от интелигенцията му) живее с песните на старите певци и пей все още: „Тих бял Дунав“ и „Пиле Иваниче, сиво гургуличе“^[6].

---

[0] Видул Фингар. — Образ на писател-общественик, който, особено чрез участието си в печата, излиза на политическата арена. В противоречията, показани в живота му, се прави намек за противоречията в самото участие на Пенчо Славейков в политиката (в очерка е даден израз и на негови реакционни схващания — за

социализма и пр.). Имат се пред вид очевидно и черти на писатели с проявена обществена дейност, като Петко Славейков, Алеко Константинов (въпреки че за него се говори и отделно в очерка, под името Ракита), Христо Белчев и др. Като Ал. Константинов и Хр. Белчев, и Фингар загива от ръцете на убийци. — Видул — от мъжките имена, Фингар — от презимената у Братя Миладинови. Докато Видул е българско народно име, Фингар е от чужд произход. ↑

[1] „Преврат“ — намек за превратите (1881, 1886 г.) и изобщо бурните политически събития, характеризиращи живота на княжеството след Освобождението. ↑

[2] „Главореза Стефа“ — Стефан Стамболов. По-нататък в очерка е посочено, че е бил министър-председател и че е бил „натирен от властта“, като се използва и популярното прозвище, дадено му от народа — „тиранина“. ↑

[3] Режимът на Стамболов е от 1887 до 1894 г., но тук е отнесен в по-раншно време, за да свърши в 1883 г. — съгласно приетата от Славейков идея за значението на тая година като преломна (вж. бележката за „Предговора“). ↑

[4] В оригиналното издание за Войдан се говори и в началото на очерка за Фингар: „Другар на Войдан и негов сътрудник в *“Преврат”*“. В първоначалния план на антологията се е предвиждал още един поет, Боне Войдан, който при окончателното ѝ оформяне е отпаднал. С оглед на отпадането на Войдан от антологията Славейков в своя екземпляр е махнал цитирания израз за него в началото на поемата, но тук го е оставил. ↑

[5] На 18 май 1894 г. Стамболов пада от власт. Тук е променена само годината — 1883 г. Трябва да се сметне за недоглеждане това, че за убийството на Фингар е посочена датата 28 май 1883 г. — за това убийство се казва, че е още през режима на Стефа (Стамболов) и че „на другата сутрина“ след погребението на Фингар, на 18 май, „тиранинът“ пада. Ясно е, че първата дата, на Фингаровото убийство, в системата на приетите в очерка дати, трябва да бъде 16 май 1883 г. ↑

[6] „Тих бял Дунав“ — Вазовото стихотворение „*Радецки*“, извънредно популярно като песен. Със слагането му наред с шлагерната песен „*Пиле Иваниче*“ Славейков дава израз на отрицателното си отношение към народния поет. Това е една от многобройните литературни закачки в антологията. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.